

1800-LUVUN SUURET AATTEET

EUROOPPA REFORMAATION AIKAAN 1500-luvulla

Eurooppa 1815

EUROOPPA 1878

AATTEET:

- Liberalismi – yksilö, vapaus, uudistukset
- Konservatismi – valtio, perinne, säilyttäminen
- Nationalismi – kansallisvaltio, kansa, kieli
 - Sosialismi – työväestö, yhteisomistus

AATTEIDEN LINJAT?

- yksilö vs. valtio?
- Vaatimukset ja kritiikki?
 - kannattajat?
 - Miksi syntyi?
 - Mitä seurasi?

LIBERALISMI

- Tausta: valistuksen ajatukset ihmisen järjestä ja yksilönvapaudesta
- Vapaus -> oma järki ("Ei vahingoita muita"), yksilön kyvykkyys
 - Vapaudet: yksilön-, sanan-, kokoontumis-, paino-, liikkuminen-, lehdistö-..
 - Ei hallinnon tai uskonnon valtaa -> PARLAMENTARISMI
 - Vapaa markkinatalous, yksityisomistus
 - Vapaus orjuudesta, pakkotyöstä, väkivallasta -> TASA-ARVO
 - TAVOITTEET: PERUSTUSLAKI
- Ihmisen oikeus päättää itse. (individualismi), oikeus tavoitella onnea -> KANSALLINEN SUVERENITEETTI
- Ajattelijoita:
 - John Locke (luonnonoikeudet, valistus)
 - Jeremy Bentham
 - John Stuart Mill (poliittinen liberalismi)
 - Adam Smith (taloudellinen liberalismi)
 - Kannattajia porvarit ja älymystö.
- Valtiot: Englanti ja Ranska
- 1800-luvun lopulla naisasialiike

KONSERVATISMI

- Vanhoillisuus, perinteiset arvot, tiukka kontrolli, johtaja
- Tavoite säilyttää vanhaa, maltilliset ylhäältä johdetut uudistukset yhteiskunnan rakenteita kunnioittaen
- Radikalismiin vastustus (vallankumoukset)
- Arvosteli ihmisjärjen ylivaltaa
 - Uskonto + perinteet (moraalinormit)
 - Jumalan suunnitelma, ei ihmiset järki tai kyvyt
- Keskeistä valtion etu.
 - Valtion yhtenäisyys, lujuus, puolustustahto
- Edmund Burke
- Kannattajat: etuoikeutetut ja varakkaat (hallitsijat, kirkko)
- Wienin kongressi 1814-1815 Itävalta, Preussi, Venäjä

NATIONALISMI

- Johan Herder 1770-luku, keskiluokka
- Georg Wilhelm Friedrich Hegel (valtio)
- Kansakunnat (kieli, rotu, kulttuuri)
 - Kulttuurinationalismi (romantiikka)
 - Tunne
 - Identiteetti
 - Poliittinen nationalismi (Napoleon)
 - kansansuvereniteetti
- Kansa ei muodostu hallitsijan tai Jumalan perusteella
- Oikea kasvatus, kansallinen yhteishenki, kansalliset symbolit
 - Lippu (Siniristi), laulu (Maamme), päivä (6.12), symbolit (Suomineito), runous (Kalevala), kansallinen historia..
- Kansojen itsenäistyminen
 - Kreikka 1829
 - Italia 1861
 - Saksa 1871
- Ongelmia: kansakunnan määrittely vaikeaa, vähemmistöjen syrjintä → rasismi, sodat, kansakuntien kilpailu (teollistuminen, armeijat, laivastot...)
- Tukijoita kaikista yhteiskuntaluokista (keskiluokka, armeija)

SOSIALISMI

- Perustui Karl Marxin ja Friedrich Engelsin teorioihin (1848 kommunistinen manifesti)
 - Koneiden ja raaka-aineiden yhteisomistus
 - Työväenluokan aseman parantaminen
 - Luokaton yhteiskunta, luokkataistelu
 - Suunnitelmatalous
- Sosialismista -> kommunismi (valtio kuihtuu pois)
 - Yksityisomistuksen lakkauttaminen vallankumouksen kautta
 - Valta työväelle, ruumiillisen työn ihannointi

EUROOPAN KANSAT

SOSIALISMIN VALLANKUMOUKSELLINEN LINJA -> LENINISMI JA STALINISMI

- Vladimir I. Lenin (leninismi)
 - Vallankumousliitti Bolševikit
 - Lokakuun vallankumous 1917
 - Proletariaatin diktatuuri
- Josif Stalin (stalinismi)
 - Tiukka valtion valvonta, terrori
 - Maatalous ja teollisuus valtion haltuun
- Sosialismi
 - Komintern (aatteen levittäminen)
 - 1/3 maailman väestöstä kommunistihallinnon alaisuudessa enimmillään
 - Jäykkä järjestelmä, sotilasmenet
 - Romahdus 1989 alkaen-> siirtyminen markkinatalouteen

SOSIALISMIN LINJAT -> SOSIAALIDEMOKRATIA

- Eduard Bernstein
 - Työläisten aseman parantaminen rauhanomaisesti
 - Poliittinen yhteistyö
 - Tarvittaessa lakot

Vasemmisto

- Sosialismi, sosialidemokratia
- **Yhteisö !**
- Kaikilla yhtäläiset **mahdollisuudet** riippumatta kyvyistä ja taustasta
- Yhteiskunnan **ensisijainen** tehtävä turvata tasa-arvon toteutuminen ja korjattava epäkohtia
- Yhteiskunta tukee ja auttaa ihmistä
 - tuen avulla jokainen voi pärjätä
 - heikoista huolehditaan
- Sääntelyä taloudessa, yhteiskunnan tuottamia palveluita, valtio omistaa yrityksiä
- Alhainen verotus ei itseisarvo, progressiivinen verotus

Oikeisto

- Liberalismi, konservatismi
- **Yksilö !**
- Kaikilla **oikeus** kykyjen ja taustan mukaan
- Yhteiskunnan **ensisijainen** tehtävä suojella ihmistä ja omaisuutta
- Yhteiskunta ei saa rajoittaa ja ohjailta ihmistä
 - vapaus onnistua ja epäonnistua kannustaa ihmistä yrittämään
- Vapaa markkinatalous, yhteiskunta tuottaa palveluita mahdollisimman vähän
- Mahdollisimman alhainen verotus, tasavero